

Jaume Terradas

Catedràtic d'Ecologia, Univ. Autònoma de Barcelona

ANTONI JONCH I L'ESCOLA DE LA NATURA

Havia sentit parlar d'Antoni Jonch des que jo estudiava el batxillerat. Sóc prou gran per recordar aquell Parc Zoològic depriment de la meua infància, amb gàbies brutes, olors desagradables i animals tristíssims i mig embogits dins les seves presons, sempre massa petites, que creuaven en tres o quatre passes per girar cua i refer el camí altre cop. Jonch protagonitzà una vasta reforma del Zoològic, i això li donà un considerable prestigi social entre la gent més sensible als temes de la natura. No vull dir pas els ecologistes, aleshores inexistents. Recordo, per exemple, que el meu pare, gran afeccionat als ocells (domèstics) i a les peixeres, me'n parlava amb molt de respecte. Altres exposaran sens dubte, amb molt més coneixement de causa què va suposar aquesta remodelació del Zoològic, però ho esmento ací per explicar sobretot dues coses: primer, que en Jonch havia d'ésser necessàriament un home d'iniciativa i empena considerables per vèncer les resistències que, de ben segur, va trobar. I segon, que la seva gestió com a cap visible de la transformació i modernització, certament espectacular, del Zoològic, li merescuè una projecció important a la ciutat. En aquella època el seu nom apareixia sovint a la premsa, i publicà nombrosos articles en revistes de considerable difusió, com podia ser Destino.

A partir d'aquestes premisses, empena personal i reconeixement públic, Jonch estigué present en

molts aspectes dels primers moviments en favor de l'entorn natural a casa nostra durant la Dictadura. S'interessà molt pels problemes de la conservació del Montseny, tema al què dedicà nombrosos informes, articles i llibres. És cert que algunes de les propostes no responien tant a la protecció de l'entorn, en el seu estat més o menys natural, com a una visió més "espectacular" de la natura. Jonch volia promoure l'admiració del gran públic per la natura, i hauria probablement sacrificat els valors intrínsecs del medi local per tal d'assolir un impacte emocional més fort en les visitants d'un espai natural. Aquest és un aspecte de les seves posicions en aquella època que podria discutir-se, i que li valgué moltes crítiques de les noves generacions de naturalistes, però segurament s'adeia amb la seva pròpia concepció de la natura, que cal inserir en la cultura espanyola del moment sobre aquestes qüestions.

El què és clar és que Jonch estava preocupat per l'escàs interès de la nostra societat per la natura, i

Pensem del Montseny *Viola babaria* foto: E. Montagud

Aula de Natura al camping de Fontmarfina. Foto: E. M.

que volia contribuir a canviar aquest estat de coses lamentable. El primer cop que vaig veure'l fou en una jornada a la Universitat de Barcelona, dedicada a la conservació, crec recordar que el 1968. Aquell dia Jonch va resentar, en la seva intervenció, una proposta concreta i quantificada que, al meu parer, anava molt més enllà dels discursos més o menys acadèmics, i segurament més rigorosos, que es van sentir. Una proposta que em va quedar al cap i que em serví anys després. Va demanar la creació d'una xarxa d'"aules de la natura", que anomenava genèricament Escola de la Natura, mitjançant l'adquisició d'una sèrie d'indrets (petites superfícies, en principi) escollits pel seu interès natural, que es dedicarien a activitats educatives. D'aquesta manera, d'una banda es tindria un mecanisme de protecció i de l'altra es contribuiria a l'increment de sensibilitat naturalista entre les noves generacions. Jonch parlava amb entusiasme i el contagiava. Creia realment en la idea. L'exposà també, segons sembla, a una entitat anomenada Patronato Provincial para la Protección de Animales i Plantas, que presidia el governador civil, el qual li donà moltes esperances de poder completar una xarxa molt àmplia, amb aules de natura a tots els pobles. Per desgràcia, el Patronato no es reuní mai més, i Jonch ho atribuïa que a algú que en formava part, li semblà que aquella proposta desdibuixava les que ell mateix tenia. No fóra estrany que aquesta sospita estigués fonamentada, perquè així són coses que, a casa nostra, passen sovint. Encara Jonch va repetir la proposta al Patronat del Montseny i a la Comissió de Parcs, sense més sort.

Una raó que intueixo perquè la seva iniciativa no sortís endavant, per una o altra via, en aquell moment, és que potser era prematura. Recordem que fou el mateix any 1968 que es féu la primera escola d'Estiu moderna, que marca, convencionalment, la represa amb força del moviment de reforma educativa. Almenys, però, la llavor havia estat llançada.

Quan el 1975 vam crear, des de l'Autònoma, els primers itineraris de la natura al bosc de Santaiga, és ben cert que jo tenia encara al cap la proposta de Jonch. simplement, havia aparegut l'oportunitat de fer una experiència de protecció d'un espai, combinada amb un projecte pedagògic. En una publicació (Terradas 1979) en què explicava l'experiència, vaig retre homenatge a la proposta ja antiga de Jonch, i ell, que en aquells temps havia rebut ja força crítiques per part d'alguns

Activitats d'educació ambiental a l'Escola de la Natura de Can Lleonor. Sta. Fe del Montseny. Foto: E. M.

conservacionistes, i segurament en va patir, em va escriure una amable carta que conservo. A l'hora que m'agraeix la citació, discrepa una mica de l'explicació que faig del seu projecte. Es lamenta després que "predicar en el desert cansa a tothom", i que les seves tasques al Zoo, a la Unió Ibèrica de Zoos, als estudis de reserves zoològiques i parcs no li haguessin permès, al moment oportú, dedicar més temps a la idea, dèria en diu a la seva carta, de l'Escola de la Natura. El seu escrit traspua una certa amargor, quan diu que el que al principi eren grans entusiasmes "després cauen en el sac de l'avorriment, al fons del qual s'acostuma a endevinar l'enveja", i quan assenyal·la que és membre del Patronat del Montseny "si no m'han destituït, cosa que no sé". Afegeix que ell mai no havia cercat el protagonisme, sinó només ser útil a l'home i a la Natura, "entre altres raons perquè així aconseguia plaer".

Potser això ajuda a entendre algun aspecte de la personalitat d'aquest home, del seu autèntic amor a la natura i de la seva voluntat de contribuir a canviar la poca receptivitat social per als temes que hi fan referència. Jo el consideraré sempre com un precursor en la lluita per l'educació ambiental al nostre país, amb qui, col·lectivament, i jo personalment, tenim un deute important, que potser no li hem reconegut prou.

TERRADAS, J. Ecología y educación ambiental. Ed. Omega, Barcelona, 1979.